

Ook die eerste jaren nog van de eeuw, waarin wij ons bevinden, heb ik Steenhoff niet persoonlijk gekend. Dit is voor iemand, die het onderneemt een beeld van zijn rijke leven te geven, te betreuren, want l'homme de quarante ans openbaarde zich juist in die jaren ineens met veel heftigheid, één groote crisis beheerschte een man, die nu ook plotseling bleek, tot zijn veertigste jaar toe, in een soort incubatie-periode te hebben vastgezeten. Zijn eenvoud, zijn eigenaardige, gesloten en toch graag open karakter, zijn kinderaard hadden hem enkel behoed voor anders leven dan zijn innerlijke stem hem voorschreef en toeliet. Hij moet wel met veel verheffingen en dalingen tot dan toe hebben gedácht, maar niet gevoeld. Met al zijn vriendelijke en stugge rondborstigheid, ook tegenover zichzelf, heeft Steenhoff tot zijn veertigste jaar zichzelf, dunkt mij, niet ontdekt.

In dit verband begrijp ik, hoe hij in die eerste helft van zijn leven vaak op het onhandelbare af zich tegenover anderen gedragen heeft.

Steenhoff is een van de menschen geweest, die een horror vacui ondergaan bij de nadering van alledaagschheid. Hij is een van de menschen geweest, wien het – niet, veronderstel ik, door 't een of andere gesternte, maar eenvoudig door de reacties van zijn natuur – niet maatschappelijk-goed mócht gaan. Als de tuinman een rhododendron mooi wil laten bloeien, rukt hij aan de wortels, dat er verscheidene afknappen. De plant, in gevaar gebracht, schiet dan veel rijkelijker in de bloemen, d.w.z. in 't zaad, in 'invloed' dus. Toen Steenhoff eindelijk een 'behoorlijke positie' had – ondanks zijn permanenten noodtoestand had hij daar niet naar gezocht, d.w.z. zijn binnenste wou dus eigenlijk die 'behoorlijke positie' niét –, bedierf iets deze nieuwe orde weer grondig, maar gaf meteen kans voor een versterkten bloei. Dat iets was zijn tweede groote liefde, een liefde, die naast zijn steeds merkbare gehechtheid aan schoonheid en waarheid (moet men die twee wel gescheiden noemen?) hem zijn verdere leven tot storm en zonneschijn tegelijk gediend heeft.

En juist in die dagen, dat is niet bevreedend, werd de kunst van Vincent van Gogh van steeds meer betekenis voor Steenhoff. Wat hij in zijn persoonlijk leven doormaakte moet een revolutie geweest zijn. In die sfeer paste precies het menschelijk en schilderkunstig ferment van Van Gogh. Er is wel geen schilder, dien Steenhoff met meer vuur en offerbereidheid aan zijn landgenooten met woord en daad heeft trachten nader te brengen, dan de op korten termijn aan zijn eigen crucifix gespijkerde revolutionaire Vincent. Het was heelemaal geen wonder; zijn offervaardige liefde voor de figuur en de kunst van Vincent van Gogh was om zoo te zeggen het spiegelbeeld van zijn eigen, tot alle offers bereide persoonlijke gevoelsleven.

Natuurlijk had hij reeds eerder Vincent bewonderd. Maar pas in den